LAUSUNTO

Helsinki 05.10.2018

EDUSKUNNAN KUNTA- JA TERVEYSJAOSTO

Asia: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Teema: Terveyden edistäminen; toimenpiteet ja resurssien riittävyys

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja:

Pääekonomisti Jussi Ahokas: 050 308 6870, jussi.ahokas@soste.fi

Erityisasiantuntija Tuuli Lahti: 050 591 8307, tuuli.lahti@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEISIN SISÄLTÖ

- Terveyden edistämisen sekä terveyserojen kaventamisen ja poistamisen tulee olla Suomessa harjoitetun terveyspolitiikan keskiössä.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen erityisosaamista ja asiantuntemusta tulee hyödyntää terveyden edistämistyön suunnittelussa ja toteutuksessa, sekä siihen liittyvässä päätöksenteossa.
- Terveysvalvontaan ja tartuntatautien valvontaan kohdistettuja resursseja on korotettava vuoden 2016 tasolle.
- Terveyden edistämiseen suunnattua määrärahaa on nostettava kahdella miljoonalla eurolla.
- Alkoholilain kokonaisuudistuksen myötä kasvavia haittoja on kompensoitava kohdistamalla lisärahoitusta päihteiden käytön ja niistä aiheutuvien haittojen ehkäisyn ja vähenemisen painopistealueelle vuodelle 2019.
- Alkoholi- ja tupakkaveron korotuksia tulee jatkaa.
- Toiminnan suuntaamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan laadukasta arviointi- ja seurantatietoa sekä näihin pohjautuvaa tutkimusta.

LAUSUNTO

SOSTE kiittää eduskunnan kunta- ja terveysjaostoa saamastaan lausuntopyynnöstä sekä kutsusta kuulemistilaisuuteen.

Hyvinvointierojen kaventaminen sekä terveyden edistämisen ja varhaisen tuen vahvistaminen ovat olleet hallituskauden strategisia tavoitteita. Tästä huolimatta terveyden edistämiseen suunnattujen resurssien taso ei ole hallituskauden aikana kasvanut, vaan osin jopa pienentynyt. Resurssien niukkuus selittää osaltaan myös väestöryhmien välisten terveyserojen säilymistä ja kasvamista.

Resurssien kohdistaminen terveyden edistämistyöhön olisi yhteiskunnalle kustannustehokasta. Terveyden edistäminen maksaa usein itsensä takaisin lisäämällä mm. työllisyyttä ja hyvinvointia sekä toisaalta vähentämällä sairastavuutta ja sen yhteiskunnalle aiheuttamia moninaisia kustannuksia. Talousarvioesityksessä esitetyt Hyvinvointi ja terveys -painopistealueen strategiset tavoitteet 2017—2020 ovat erittäin kannatettavia. Jotta terveyden edistäminen ja varhainen tuki vahvistuisivat poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä, vaatii se paremman toimeenpanon lisäksi myös aiempaa suurempaa taloudellista panostusta. Toimeenpanon näkökulmasta SOSTE pitää hyvänä, että yhtenä Terveyden edistämisen teemapainopisteenä vuodelle 2019 on kuntien ja tulevien maakuntien hyvinvointijohtamisen kehittäminen.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kuntien perustehtävä, josta säädetään terveydenhuoltolaissa ja kuntalaissa. SOSTE painottaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tarvitsee resursseja ja tämä on otettava huomioon mm. kuntien valtionavuissa. Edellisen kanssa ristiriidassa ovat talousarvioesityksessä kuntien valtionosuuksiin (momentti 28.90.30) kohdistuvat leikkaukset, jotka alentaisivat valtionapuja vuodelle 2018 budjetoidusta n. 3 %. On mahdollista ja jopa todennäköistä, että tämän suuruusluokan leikkaukset kohdistuvat lopulta osaltaan myös terveyden edistämiseen.

SOSTE kannattaa myös talousarvioesitykseen kirjattuja tavoitteita, jotka liittyvät terveyttä edistävien valintojen tukemiseen, työ- ja toimintakyvyn edistämiseen, ongelmien ehkäisyyn sekä elinympäristöjen terveyden, turvallisuuden, esteettömyyden ja viihtyisyyden parantamiseen. Myös esitetyt toimenpiteet, joilla näihin tavoitteisiin pyritään ovat hyviä ja kannatettavia. SOSTE korostaa, että järjestöt ovat kansalaislähtöisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön voimavara. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen vankkaa erityisosaamista ja asiantuntemusta on hyödynnettävä ehkäisevän toiminnan toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Samalla SOSTE toteaa, että nykyisellään esitetyt resurssit ovat riittämättömiä terveyden edistämisen tavoitteiden saavuttamiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi. Terveyden edistämistyöhön kohdistettujen resurssien niukkuus on huolestuttavaa sekä väestön terveyden että kansantalouden tulokulmista tarkastellen. SOSTE esittääkin, että terveyden edistämiseen suunnattua määrärahaa (momentti 33.70.50) korotetaan kahdella miljoonalla eurolla. SOSTE korostaa, että terveyden edistämisen määrärahat ovat kansanterveystyötä tekeville järjestöille merkittävä rahoitusosuus, joka mahdollistaa monipuolisen terveyden edistämistyön toteutuksen.

SOSTE pitää huolestuttavana, että terveysvalvontaan ja tartuntatautien valvontaan budjetoitu rahoitus on laskussa. Tämä kehityssuunta on väärä, sillä esimerkiksi mikrobilääkeresistenssi ja epidemiat ovat valtioiden rajat ylittäviä merkittäviä terveysuhkia, joihin varautuminen on ensiarvoisen tärkeää. Voimavaroja kaivattaisiin kipeästi niin diagnostiikkaan kuin tiedotus- ja seurantatyöhönkin. Siksi SOSTE esittää, että terveysvalvontaan ja tartuntatautien valvontaan kohdistetut resurssit nostetaan vähintään vuoden 2016 tasolle, jolloin terveysvalvonnan määräraha (momentti 33.70.21) oli vielä 780 000 ja tartuntatautien valvonnan (momentti 33.70.22) 590 000 euroa.

SOSTE pitää tärkeänä, että alkoholilain kokonaisuudistuksen myötä kasvavia haittoja kompensoidaan kohdistamalla lisärahoitusta päihteiden käytön ja niistä aiheutuvien haittojen ehkäisyn ja vähenemisen painopistealueelle vuodelle 2019. Lisäresursseja tarvitaan sekä paikallisen että alueellisen tason päihdetyöhön. Esimerkiksi edellä esitettyä määrärahalisäystä terveyden edistämiseen voitaisiin kohdentaa juuri päihdetyöhön. Järjestöjen tuottamalla matalan kynnyksen toiminnalla tavoitetaan päihteitä käyttäviä ja heidän läheisiään jo varhaisessa vaiheessa, mikä paitsi ehkäisee haittojen kasautumista, myös säästää julkisen sektorin varoja, kun raskaammilta korjaavilta palveluilta vältytään tai niiden tarve merkittävästi vähenee. Päihteiden saatavuuden ja kulutuksen rajoittamiseksi SOSTE kannattaa myös valtion talousarvioesitykseen sisältyviä alkoholi- ja tupakkaverojen korotuksia, sekä kannustaa niiden jatkamiseen

tulevina vuosina, jottei ansiotason, kotitalouksien ostovoiman ja hintojen nousun myötä verotus suhteellisesti kevene.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta terveyden edistämisen osa-alueella on tärkeää. SOSTE on usein nostanut esiin, miten merkittävää kansantautien vaaratekijöiden vähentäminen, tapaturmien ehkäiseminen ja terveyttä tukevien olosuhteiden luominen ovat terveyspoliittisina tavoitteina. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan luotettavaa ja laadukasta arviointi- ja seurantatietoa väestön terveydestä, terveyteen vaikuttavista tekijöistä ja terveyseroista, sekä näihin pohjautuvaa tutkimusta. Siksi SOSTE pitää tärkeinä talousarvioesityksessä esitettyjä lisäresursseja tutkimus- ja kehittämistoiminnalle. Samalla SOSTE kuitenkin toteaa, että on valitettavaa, että lisäyksistä huolimatta, tutkimus- ja kehittämistoiminnan resurssit eivät edelleenkään palaudu hallituskautta edeltävälle tasolle.

SOSTEn esittämät määrärahamuutokset hallituksen vuoden 2019 talousarvioesitykseen

Momentti 33.70.50	Terveyden edistäminen	+ 2 milj. euroa
Momentti 33.70.21	Terveysvalvonta	+ 0,12 milj. euroa
Momentti 33.70.22	Tartuntatautien valvonta	+ 0,04 milj. euroa
YHTEENSÄ		**+ 2,16 milj. euroa**